

پسولہی چہنڈ زمانہ 13.12.20

بۆ نہو کہسانہی کہ مندالی 0 - 5 سالانیان ھہیہ (2 خولہک)

نہم فیلمہ بۆ دایک و باوک و کہسانی گهور مسالی تر کہ چاودیری له مندالان دھکن، نامادہ کراوہ. نہم فیلمہ باس له سہر شیوازی یارمہتیدانی مندال بۆ باشترکردنی لیھاتوویبہ زمانیبہ گونجاوہکان دھکات کہ دہبنہ ھۆی بہھیزبوونی پینگہی مندال بۆ چوون بۆ قوتابخانہ. زمان ھہلی دہربرنی بیرورا و ھہستہکانمان و ناسینی جیھانی دھوروبہرمان بۆ دہر مھسینیت.

نہو کارانہی کہ ھہموو پوژیک نہنجامی دھدن، زور گرنگن. ھہموو سہرنجتان بخنہ سہر مندالی خوتان و تا نہو رادہ کہ دھتوانن کاتیان بۆ تہرخان بکن. ھہموو وتووژیکی کورت بہستینی گھشہی زمانی مندالہکھتان دابین دھکات؛ نہم کارہ له بنچنہدا کاتیک مندال له مندالانی دایکدایہ دھستپیدہکات، نہو دھنگی دایک دھبیسیت و بہ شہق ھہلدان و لام دھداتہوہ.

نہگہر بہ داب و نہریتی سویدی رانہھاتوون، بۆی ھہیہ نہم سفارشتانہ بہ رای نیوہ سہیر بن، نہگہر وایہ تہنیا نہو سفارشتانہ بہ کار بہینن کہ لہگہلیان راھاتوون. شیوازی وتتہ کہ مندالہکھتان تا رادہیک کہ بۆی ھہیہ گوئ بۆ زمانی نیوہ دھگریت.

لہگہل گھورہ بوونی مندالہکھتاندا چیرۆکہ نہفسانہییہکان و کتیبی مندالان دھتوانن سامانیکی شیوازی بن بۆیان. نہم کتیبانہ دھتوانن جیھان و زمانی مندالہکھتان دھولمہند بکن و یارمہتیتان بدن له کاتی بہختیوکردنی مندالیکی زورپرسدا، حہز بہ قسہ کردن و گوئ گرتن، و ھہروہا خویندہوہ و نووسین لہودا بہھیز بکن.

لہم فیلمہدا بریک چالاکی و راھینان بۆ مندالان له قوناعہ جیاوازہکانی گھشہی زمانیدا دابین کراون. نیوہ دھتوانن له مآلپہری Kod-Knäckarna نمونہی زیاتر بہ زمانی سویدی بڈوزنہوہ: www.kodknackarna.se.

ههروهه خۆتان دهتوانن ههندیک راهینان دابهینن یان داوا بکهن له کارگیرانی باخچهی ساوایان، پیش سهههتایی و مامۆستایانی زمانی دایکی ههندیک خال و بیروکه بهینه ناراه.

له کاتی له دایک بوون تا وتنی په کهمین وشهکان (3 + 7 خولهک)

نیمه، وکوو کهسانی گهورهسال، به زوریک له شپواز مکان را و هستهکانمان در دهبرین: نیمه زمانی نامازه، حالهتی دهموچا، قسه کردن و نووسین به کار دههینین. له سوید و زوریک له ولاتهکانی روزنوادا، کهسانی گهورهسال به شپوهیهکی تاییهت لهگهل مندلان قسه دهکمن: نیمه شپوهی قسهکردنمان دهگورین، وشهکان به روونی و به هیمنی در دهبرین، رسته کورتنر مکان به کار دههینین و له سر وشه گرنهگهکان جهخت دهکمین. نیمه دهنگی خومان به هیواشی بهرز دهکینهوه بو نهوهی به نهرمی لهگهل مندلان قسه بکمین، له کاتی قسه کردن لهگهل مندلاندا ناهنگی دهنگمان زیاتر له کاتیک که لهگهل کهسیکی گهورهسالدا قسه دهکمین، دهگورین و چند جار وشهکان دووپات دهکینهوه. هرهوهها سرنج ددهمین که روانینی مندل بهرمو نیمه بیت. نهم شپوهی قسه کردنه یارمهتی مندل دهدات که له قسهکانمان تیگات و سرنج بداته وشهکان. له کولتور هکانی تردا، زوربهی پهیوهندییه سرهتاییهکانی مندل لهگهل خوشک و برای گهورهتری خوی و مندلانی تردا دروست دهبیت.

له کاتی قسهکردن و یاری کردن لهگهل مندلاندا، نیمه دهی له تعینشتیانهوه بین. نهم کاره دهبیته هوی نهوه، پهیوهندی نیوان چاوهکان یارمهتی نیمه بدات تیگمین مندل به چی نامازه دهکات یان بوچی دهروانیت. مندلانیک که دهیهویت به نامازه کردن شتیکنان نیشان بدات، له جووله ناسکهکانی لهشی کهلک و مردهگریت. نهگهر له دهموچاوی نیوهدا حالهتی به تما بوون بهدی بکرنیت و نیوه بهرمو پیشهوه بجهمینهوه، نیشان ددهمن که خواز یاری دروست کردنی پهیوهندی لهگهل مندلکههدان و به تهمای وهلام دانهمون. لهم حالتهدا پهیوهندی نیوان نیوه دهست پیدهکات. بهلام له بیرتان بیت، بوی هیه ماوهیهکی پیچیت تا مندلکه وهلام بداتهوه. خیرا مهوداکان پر مهکهنهوه؛ کات بدن به مندلکه.

به زمانی دایکی خوتان قسه بکمن و دلهر اوکیی نهومتان نهبیت که بوی هیه مندلکه له نیوهوه زمانی سویدی فیر نهبیت. زوربهی مندلان له جیهاندا چندزمانهمن. لهگهل گهورهتر بوونی مندلکههتان زمانی سویدی زورتر دهبیتیت و

زیاتر بهم زمانه قسه دهکات؛ کهواته سالی بهکهمی تمهنی مندالهکمتان بو پی فیرکردنی زمانی دایکیتان ترخان بکهن.

یهکیک له بابته گرنهگهکان سهبارت به پهپومندی و گهشهی زمانیی ئهوهیه که کاتیک له دهرهوهی مآدا پیاسه دهکهن کالیسکهیهک بهکار بهینن که روو به ئیوهیه، بو ئهوهی بتوانن ئاسانتر له نیوان خوتان و مندالهکمتاندا پهپومندی دروست بکهن. مندالهکمتان پئویستی بهوهیه که ئیوه له نیو ههموو شتهکانی تر دا ببینیت. ههروهها بهم کاره دهنوانن ئهوشتهی که مندالهکمتان سهرنجی دهدات، ببینن و دهربارهی قسه بکهن. ههروهها بو ههردووکتان ری دهدات پیکهوه پیکهنن و گورانی بلین.

1. گهمه و یاری لهگهل مندالهکمتدا:

له کاتی گورینی پهروزی پیسی مندالهکمتاندا، بو بلین چی دهکهن. «کهوایه، ئیستا گورهوییهک ههلهگرین!». به دست لئوهدانی قاچ، سک یا لووتی مندالهکمتان لهگهلی یاری بکهن. کاتیک قاچی ماچ دهکهن، بلین «قاچی بچکوله ماچ بکهین»، لهم ریگاوه مندالهکمتان ههست به بوونی ههوا له سهر قاچی دهکات و ئهوشهیهی که دهبلین، دهبیستیت «قاچ». مندالان له یاری تریش چیژ وهردهگرن. نهگهر شیعهرهکانی باخچهی ساوایان و یارییه نهگوستییهکان به زمانی دایکی خوتان دهرانن، به کاریان بهینن یان شیعر و یاریگهلی تر دابینن.

2. بو مندالهکمتان گورانی بلین:

کاتیک مندالهکمتان له بهرانبهرتان داناوه، ئهوه ههست به گهرمی و جوولهی لهشتان له کاتی قسه کردن و گورانی وتندا دهکات. ههمه بو مندالانی ساوا زور هیورکهروهیه. ئیوه خوشترین دهنگی دونیاتان ههیه! تهناهت منداله زور

چکوله‌کانیش له گۆرانی، سروود و شیعره‌کانی باخچه‌ی ساوایان چیژ وهرده‌گرن. میلودی و ریت، مندال هان ده‌دات که به وردی گوی بگریت. گۆرانیه‌کانی سه‌رده‌می مندالیان بخویننه‌وه یان به دوا‌ی گۆرانیه‌گه‌لی نویه بن.

3. یاری و لاسایی کردنه‌وه:

لاسایی کردنه‌وه‌ی دمووچاو، یان چیر کردنه‌وه، یارییه‌که که ده‌توانن له ته‌مه‌نه‌کانی زۆر که‌مه‌وه بیکهن. بۆ نمونه، ئیوه ده‌توانن لئوه‌کانتان کۆ بکه‌نه‌وه یا زوانتان ده‌ربینن. بریک بیسن با منداله‌کەتان لاسایی هەر ئه‌و شته بکاته‌وه. ناماژه کردن به سه‌ر، بای بای کردن جوولاندنه‌وه‌ی سه‌ر بۆ پیشاندانی کاریک که نابیی بیکه‌ین-ئهمانه کارگه‌لیکن که ئیوه ده‌یکهن و زۆر نابات منداله‌کانتان به بینینی نه‌وانه لاساییتان ده‌که‌نه‌وه.

4. ناو نان به شته‌کانه‌وه:

منداله‌که‌ی ئیوه به خیرایی گه‌شه ده‌کات. چرایه‌کی سه‌رمیچی، که روشن ده‌بیت و ده‌کوژیته‌وه و هاتوچۆ ده‌کات، کتوویر بۆ منداله‌که زۆر هه‌ست بزوین ده‌بیت. ماومه‌کی زۆر پیش ئه‌وه‌ی منداله‌کەتان بتوانیت ئه‌و وشه‌یه بلایت، لئی تیده‌گات، نیستا ئیوه ده‌توانن نیوی ئه‌و شتانه‌ی که سه‌رنجی منداله‌کەتانی راکیشاوه بلاین. مندال له ماومه‌کی کورتدا کاردانه‌وه‌ی ده‌بیت به‌و ده‌نگانه‌ی که پیشتر سه‌رنجی نه‌داون. له‌م ته‌مه‌نه‌دا هه‌ستی بیستنی مندالان زیاتر له هه‌ستی بینینیان گه‌شه ده‌کات.

5. داستانه ئه‌فسانه‌یه‌کان و کتیه‌گه‌لی مندالان زۆر باشن:

له 9-10 مانگیدا، مندال له زۆریک وشه تیده‌گات و ده‌زانیت چون ده‌بیت وتووێژیک ده‌ست پی بکات. ئه‌م ته‌مه‌نه کاتیکی شیاهه بۆ که‌لک وهرگرتن له کتیه‌یه وینه‌یه‌کان. بۆ ده‌ستییک، ته‌نیا پیکه‌وه بروانن بۆ وینه‌کان و سه‌بارت به‌و شته‌ی که ده‌بینن قسه بکهن.

له ئاکامدا، ده‌گوزینه‌وه بۆ کتیه‌ی ده‌قدار. پاشان ده‌توانن سه‌بارت به‌و شتانه‌ی که له وینه‌کاندا روو ده‌دات قسه بکهن و که‌لکی لی وهرگرن بۆ مانا به‌خشین به ده‌که‌که. ری بدن منداله‌که به‌و شتانه‌ی که له وینه‌کاندا ده‌بینیت ناماژه بکات.

ئەگەر دۆزىنەھەي كىتئىيى مندالان كە بە زىمانى داىكىتان بىلەن بوونەتەھە دژوارە، دەتوانن كىتئىيى وئىنەيى يا كىتئىيى مندالان كە بە زىمانى سويدى بىلەن بوونەتەھە بە كار بەئىنن. مندالە گەرەترەكان و ئەندامانى تىرى بىنەمالە دەتوانن يارمەتتەن بىدەن. كاتئىك مندال لەگەل ئىوھەدا تەماشاي كىتئىيە وئىنەيەكان دەكات، فىرى گوى گرتن، وتووئىژ و ھەرۈھە كۆكرىنەھەي بىر دەبىت. و ئەم كارە دەبىتە ھەي پەرسەندى بازىنەي وشەكانى مندال!

6. خۆشبوونى بىننى شتە ناسراوھەكان:

مندالان زۆر ھەز دەكەن وئىنەيى ئەو شتەھەي كە دەيانناسن- بە تايىت ئەو وئىنەيى كە خويان تىيدان- بىنن. ئىستاكە دروست كرىنى ئىلپوومىكى تايىت بەخۆ كرىكى ناسانە، لە سەرىك دانانى وئىنەگەلىك لە كەل و پەلى مندال يا ئەو كەسانەي كە دەيانناسن زۆرىيە كات كرىكى جوانە. ئىوھە دەتوانن وئىنەكان لە كالىسكەدا دابنن يان كاتئىك لە دەرەھەي مالىوھە پىاسە دەكەن يان سواری پاس دەين دەريان بىنن.

7. يارىيە رۆژانەكان:

لە ماوھىكى كەمدا تىدەگەن كە مندالە ساواكەتان پىي خۆشە لاسايى كارەكانتان بىكاتەھە. رى دەن مندال لە كارەكانتادا، بۆ نمونە لە چىشتخانەدا كاتئىك چىشت لىدەننن يا قاپەكان دەشورن، بەشدارى بىكات. كارەكانتانى بۆ شى بىكەنەھە. تەنەت كاتئىك كە مندالەكەتان تەنبا دەتواننن چەند وشەيەك بە كار بەئىنننن لە زۆرىك وشە تىدەگات.

8. ناو و دەنگى ئاژلەكان:

بە شىوھەي ئاسايى لاسايى كرىنەھەي دەنگى ئاژلەكان بۆ مندالان ئاسانترە لە وتنى ناوى ئاژلەكان. بۆ نمونە، ئەگەر مندالئىك بلىت «بەھەھەھەھە» و ئامازە بە مەرىك لە مەزرا يا لە كىتئىيى وئىنەيىدا بىكات، ئىوھە دەتوانن پىشانى بىدەن كە تىگەپىشتون: «بەلى، بىروانە بۆ مەرىكە-مەرىكى بىكۆلە دەلى» «بەھەھەھەھە». دەنگى ئاژلەكان لە زىمانە

جۆر به جۆر هكندا جياوازن، كهواته ئيوه دهبي دهنگي نازه لان له زماني خوتاندا به كار بهينن. نهگه دهنگي نازه لهكان له مالموه و باخچهي ساواياندا جياواز بن، مندالهكمتان خيرا پئي دهزاننيت!

9. ياربيه لاسايي كردنهوهيبهكان:

رهنكه هيشتا ياري كردن لهگهه مندالاني تردا ههنديك دژوار بنيت، بهلام نهگه ئيوه يان خوشك و براي گهورمتر لهگههيدا ياري بكهن، مندالهكمتان دهواننيت، بو نمونه، فير بنيت چون چنشت بدات به بووكهشوشه و پاشان بووكهشوشه بباته نيو پيخهفهكهي بو ئهوهي بخهويت. مندالان به خيرايب رادين كه چيروكه نمايشيه كورتهكانيان دروست بكهن. فيربووني ياري كردن، به كار هيناني هيزي داهينان و چيروك بيژي له پيوهرگهلي گرنگي گهشهي مندال له رهوتي دريژي گهشهي زمانيدان.

10. ئه ياربيانهي كه تنييدا ههموو ههستهكان به كار دههينرين:

بو دلنيابوون لهوهي كه كارامهبي زماني خهريكي بههيزبوونه، تا بوي ههيه دهبنيت مندالان رووبهرووي وتوويزي خوش، خلاقينس و ئاسايي، و ههروهها ئهزمووني ياري بينهوه. جوولهكان- خوخذاندن له ژير، چوونه سهروه له، به دهوري، له سهه - و ههروهها فيربووني ئهه و شانهي كه باس لهه كارانه دهكهن بو گهشه كردني زماني و ليهاتووويه جوولهيبهكان زور بهسوودن!

له وشه تاکه کان (single words) دوه بڼه چاودین وشه (4 + 8 خولهک)

کاتیک مندالکه تان دهرات بڼه باخچه ساوایان، یه کمین پموندی فرمی له گهل زمانى سویدیدا دهیت. هاوکات، زمانى دایکى مندالکه تان درېزه به گشه خوى دمات. مندالان به خیرایى تایهت به خویانهوه گشه دهکن، و نهمه لیهاتوویه زمانیهکانیشیان دهگریته بهر. به لام پاش دهست پیکردنى فیربونی وشهکان، نهمه به خیرایى روودهات. مندالان بڼه نهمه دیران له مبهستى خویان تیگه پهن له زمانى نامازه و ناهنگى رستهکان کهک و مردهگرن، تنانته نهگر دهر برینى پیتهکانیش روون نهیت. له بیر مهکن دهیت به هینى چاوهروان بن، گوى بڼه قسهکانى مندالکه تان بگرن و کاتیکى زورى پى بدن بڼه نهمه بټوانیت خوى دهر بخت.

منداله چندزمانهکان زوربهى کاتهکان له مالمهوه و له باخچه ساوایاندا وشهگه لیکى جیواز به کار دینن، چونکو له زمانهکان له دڅه جیواز هکاندا کهک و مردهگریته. مندالانى چندزمانه و دایک و باوکیان زوربهى کات له زمانیکهوه بڼه زمانیکى تر دهگوزنهمه. له زمانه جیواز هکان بڼه جخت کردن یان بهو هویه کهک و مردهگریته که نهمه زمانه له دڅیکى تایهتدا شیواتره. نیوه وهکو دایک و باوکى چندزمانه مودیلین بڼه مندالکه تان، و دهتوانن فیری بکن چون له زمانیکهوه بڼه زمانیکى تر له دڅه جوربهجورهکاندا بگوزیتهمه.

له گهل گهورتر بوونى مندالکه تاندا، زیاتر له گهل زمانى سویدى رووبهروو دهیتهمه. کاتیک مندالان تهمه نیان کهمتره، نیوه دهی به زمانى دایکیتان له گهل یان قسه بکن، به لام هاوکات ریگه یان پى بدن، نهگر دهیانهمه، زمانه نویکهیشیان بهکار بهینن. باشتره همیشه به زمانى دایکیتان پرسیار هکانى مندالکه تان و لام بدنهوه. باشترین ریگاچاره دروست کردنى هاوسهنگییه، به جوریک که مندالکه تان به نندازهى پیویست زمانى دایکى خوى بییست، و هاوکات رنى پى بدریت زانستى له حالى گشهى زمانه نویکهیشى پيشان بدات.

یهکى له باشترین شیوهکان بڼه بهیزکردنى پهره و شهکانى مندال بهرز خویندنهوه یان وتنى چیروکه نهمه سانه ییهکانه. بهم کاره مندالکه تان زوریک وشه که بوى همیه نیوه له قسهى روژانه تاندا بهکار یان نه هینن،

دهناسیت. خویندنهوهی کتیبیش به دهنگی بهرز بوار به مندالکههتان دمدات تاکوو بزانتیت بهکار هینانی پیتهمکان، وشهکان و کتیبهمکان چیه. ههروهها دهزانن که کتیب تا چ رادهیهک دهتوانیت خوش بیت و سهرقالیان بکات! پیکهوه برۆن بۆ کتیبخانه. کارگیرانی کتیبخانه دهتوانن له دوزینهوهی کتیبی شیاوی ناستی مندالکههتان یارمهتیتان بدن. باشتره به پیشاندانی ههزتان بۆ خویندنهوهی کتیب و رۆژنامه و گهران به دواى بابهمکان له کتیبدا بۆ مندالکههتان مۆدیلک بن - مندالان پنیان خوشه لاسایی کارهمکانی گهورهسالان بکههوه.

ههروهها رنگه پیتان خوش بیت چیرۆکگهلیک به شیوهی زارهکی- بی کهلک وهرگرتن له کتیب- بگیرنهوه. باشتره هه چیرۆکیک چهند جار بگیرنهوه تاکوو مندالکههتان لهگهلی ناشنا بیت. ریگه بدن خوشک و براکهیشی بهشداری بکهن و به مندالکههتان دهرهفت بدن چیرۆکهکه به بهکار هینانی وشه و جوولهگهلی لهشی خوی بلتیهوه.

کاتی ئهوه گهیشتوه پیتهمکان به مندالکههتان بناسینن. رنگه بتانهویت شیعری ئهلف و بی بخویننهوه، یان پیته مهگناتیبستیهکان له سه دهرگای سهلاجه بهکار بهینن. هه چهند، هیشتا پئویست نیه مندالکههتان پیتهمکان فیر بیت، بهلام باشتره پیشانی بدن که پیتهمکان له دهوروبهیری ئیمهدان و بوی شی بکههوه که دهتوانین چ کارگهلیکیان پی بکهین.

1. کتیب خویندنهوه و چیرۆک بیژی:

ژیان له مالهوه رنگه پر له سهرقالی بیت، کهوايه باشتره کاتیک- پیش ئهوهی مندالکههتان مانووو بیت- تهرخان بکهن که له تهنیشتیادا دابنیشن و پیکهوه کتیب بخویننهوه. له درێزهی ماوهی کتیب خویندنهوهدا کهسانی گهورهسال و خوشک و برا گهورهترهمکان دهتوانن به جوریک قسه بکهن که یارمهتیدهری گهشهی زمانی مندال بیت. ئهم کاره له کاتی خویندنهوهی کتیبه وینهیهکانیشدا شیاوه. ریگه بدن مندالکههتان خوی ههلیژیریت خوازپاره کام کتیب بخویننهوه. سهرمتا سهبارمت به بهرگی کتیبهکه قسه بکهن. له سه بهرگهکه چی دهبینن؟ ناخو کاراکتیرهکانی کتیبهکه دهناسن؟ کاتیک ناوی کتیبهکه دهخویننهوه به ئهنگوست ئاماژه به ناوی کتیبهکه بکهن. وادهزانن ئهم کتیبه سهبارمت به

چییه؟ بلین! به هیمنی و به هستهوه قسه بکن. باشتره بۆ هس تاک یان کاراکتریک کی کتیبهکه دنگی جیاواز بهکار بهین.

رهنکه زمانی نووسینی کتیبهکان بۆ منداله ساواکان نهاسراو بیت. نهگه وه هابوو، به کهک و مرگرتن له وینهکان به زمانیکی تر چیرۆکهکه بگپنومه، بهلام همول بدن ههموو جاریک هس ئه و شانه به کار بهین. هسروه ها دتوانن له نهلبوومی وینهی خوتان کهک و مرگرن و سهبارمت بهو کارانهی که کردوتانه و نهو شتانهی له وینهکاندا روودهدات قسه بکن. دواي چندپات کردنهوی ئه کاره، دتوانن داوا له مندالهکتهان بکن له رووی وینهکانهوه دوباره چیرۆکهکه بلتتهوه.

کاتیک مندال گوی دهگرت بۆ داستان و چیرۆکهکه و به کهک و مرگرتن له وینهکان دهست دهکات به قسه کردن، فیر دهبیت چۆن بهسه جیاوازهکانی چیرۆکهکه له تهنیشته بهکهوه دانهزین: دهستپیک، رهوتی چیرۆک، کۆتایی.

2. اشعار کودکانه:

گورانی و شیعری مندالانه جهخت دهکته سهر ریتمی زمان و هاوشیوهیهکانی بهشی کۆتایی دنگی وشهکان، بۆ نمونه، toes/nose/rose. تهنانت مندالانی کهم تهنیش له ریتمی شیعرمکان چیرۆ و مردهگرن. ناسینهوهی سهروا و جهخت کردن له سهر دهنکهکانی زمان پیگهی مندال بۆ بهکهمین وانهکانی خویندنهوه له قوتابخانه به هیز دهکات.

3. یاریی چوون و هینان:

« چوون و هینان » یارییهکی کهم وینهیه بۆ مندالانی ساوا که له ههموو شوینیکدا دتوانریت بکرتیت: له کاتی چینی میز، باخهوانی یان چاک کردنهوی ئوتومبیلدا. یاریی « چوون و هینان » لیهاوتوییه زمانیهکان و توانستی بیر هینانهوهی مندال بههیز دهکات. بۆ نمونه ئیوه دتوانن به مندالهکتهان بلین: «دهتوانی بسکویتهکان بینی؟». نهگه مندالهکتهان کارهکه دروست ئهجام بدات، دتوانن کارهکه هندیک دژوارتر بکنهوه و داوای لی بکن چند شت پیکهوه بینیت یان ئیوه بریک وردهکاریش، ومکوو رهنگ، ژماره یان جیگای شتهکان، بلین.

ئەگەر لە منداڵە تەمەن 3 سالاڤەكتان بېرسن «ئەمەرو چ كارگەلنكت كردوه؟» يا «ئەمەرو لە باخچەى ساوايان نيوەرو چىت خواردوه؟»، بە شىوہى ئاسايى منداڵەكتان وەلام دەداتەوہ «نازانم». بەم ھويەوہ باشترە ديتران ھەلبەنن سەبارەت بەو شتەى بە دريژايى رۆژ يان لەم دواييانەدا كردويانە، قسە بكەن. بەم كارە مۆديلىكى شياو بو مندالى تەمەن 3 سالاڤ دروست دەبىت و ھان دەدرىت باس لە كارەكانيشى بكات. ھەرەھا كە ھەموومان دەزانين: مندالان لاسايى ئەو شتانەى كە گەورەسالاڤ دەيكەن دەكەنەوہ.

7. ياربيە خەيالىيەكان:

ئەنجام دانى رۆلەكان و ياربيە خەيالىيەكان، يا «ياربيەكانى لاسايى كردنەوہ»، بو گەشەى منداڵەكەى ئيوەدا پيوەرگەلىكى گرنىگ دىنە ئەژمىر. ھەندىك لە مندالان بە شىوہى ئاسايى ئەم شىوہ ياربيە ئەنجام دەدن، بەلام ھەندىكى تر بو دەستىك پيوستىيان بە تۆزىك يارمەتییە. بو نمونە، ئيوە دەتوانن «يارى فرۆشيارى بكەن». باشترە بو ھەر رۆلىك دەنگىكى جياواز بە كار بەنين، و لە ياربيەكەدا تىكەلىكى سەرنجراكيش لە خەيال و راستى بە كار بەنين.

رسته تهواو دهکان و بهلگه هینانهوه (2 + 10 دقیقه)

کاتیک له گهل مندالهکمتان له چوار چيوه بنهالميهکدا قسه دهکمن، چيروک دهگيرنهوه و پیکهوه کتیب دهخويننهوه، بازهه و شهکانی مندالهکمتان پهره دهستينيت. ناشنا بوون به ژمارههکی زور له وشهکان به هممو زمانهکان توانستی گهشهه زمان نیشان دهدات، و یارمهتیدهری فیربوونی خویندنهوه و نووسین له قوتابخانههاده. ئەگەر واتای ئەو وشانهه که له دهقیکی کورتدان بزانی، ئاسانتر دهتوانن له دهقهکه تییگهن. ههروهه له کاتی خویندنهوه و وتنی وشهکان به دهنگی بهرز، ئاسانتر دهتوانن وشهکان بناسنهوه.

ئیمه سهبارهت به گرنهگایهتی گوی گرتن بۆ یهکتري باسمان کرد، و ئەم شته بۆ گهورهسالان و مندالان راسته. بۆ ئەوهی بتوانین به وردی گوی بگرین، دهبی سهرنجی بدیهن و بیرمان کۆ بکهینهوه. ئەم بابتهانه له فیربوونی خویندنهوه و نووسیندا زور گرنهن.

مندالیکي 4 سالان به شیوهی ئاسایی به روونی قسه دهکات و رستهه تهواو به کار دهبات. تهناهت ئەو کهسانهه که مندالهکمتان ناسن، دهتوانن له قسهکانی تییگهن. کاتیک که مندالهکمتان بچکوله و لاواز بووه، بۆ دهربرینی خوی فیراندن و زمانی ناماژهه بهکار هیناوه- بهلام نیستا تاکیکی بچکوله به هیزی بهلگه هینانهوه، زورپرس و زور قسهکه له بهرانبهرتاندا راوهستاوه! ئەم تاکه بچکولانههه له ناکامدا زمانی نووسینیشی پئ خوش دهبيت. کاتیک ئەو کهسانی گهورهسال دهبيت که خهریکی خویندنهوه و نووسین، «لاسایی خویندنهوه» دهکات و به نووسراوهیهکی تیکهل و پیکهل ههندیکی پهیمی بچکوله دهنوسیت که رهنهگه بۆتان بخوینرتهوه یان نهخوینرتهوه!

لهم بهشهه، ئیمه چهند چالاکی خافئنهرتان پئ پئشنیار دهکهن که یارمهتی مندالهکمتان دهدات بۆ بههیزکردنی توانستی مندالهکمتان له چيروک بیژیدا و ناشنایان دهکات به دهنگ و بیجمی وشهکان. باشتره مندالهکمتان له کاتی نیزیکی بوونهوهی دهست پئکردنی قوتابخانهه سهرنج بداته ئەم بابتهانه.

1. بینه ناو جیهانی کتیبهوه:

چیرۆک بیژی و خویندنهوهی کتیب له لای منداڵهکهتاندا. منداڵیکی 4 سالان به شیوهی ناسایی دهتوانیت به وردی گوی بو چیرۆکی درێژتر و ئالوزتر بگریت. ئهگەر منداڵی ئیوه بو باخچهی ساوایان دهروات، فسرمانبهران و ماموستایانی زمانی دایکی لهوئ دهتوانن کتیبه باشهکانتان پی بناسینن که به زمانی دایکی نووسراون. ئهگەر ئیوه له کتیبانهی به زمانی سویدین کهک و ههردهگرن، دهتوانن چیرۆکهکه به زمانی دایکی خۆتان بلیننهوه. ههموو کات سهرهتا سهرنجی بهرگی کتیب بدن، ناوی کتیبهکه بخویننهوه و بلین: رهنکه ئهم کتیبه سهبارت به چی نووسرابیت؟

کاتیک خویندنهوهی بهشهکانی کتیب دهست پندهکهن، باشتر وایه پیش له درێژهدان، بابهتهکان دیسان وهبیربهیننهوه: له کوتاییدا چی رویدا؛ ناخو دیتهوه بیرت؟ ئهمه ههلیکی بی وینهیه بو ئهوهی بتوانن راهینان بکهن بو گێرانهوهی چیرۆک. قسه کردن سهبارت بهو شتهی که له سهرهتای چیرۆکهکهدا رویداوه، ئهم ههله دهرخسینیت که پهپهندی بگرن به بیرهوهری و ئهمومونهکانی منداڵهوه. « دیتهوه بیرت که خوشکه چکولهکهت کهی له دایک بوو؟ »

کاتیک له پهنای منداڵهکهتاندا خهریکی خویندنهوهی کتیب، دهتوانن قامکی خۆتان له ژیر ههلهکاندا دابننن که منداڵ بتوانیت دواي وشهکان بکهویت. ههر چندکات جاریک خویندن بوهستین، تهماشای وینهکان بکهن و وشهیهک که وادهزانن رهنکه منداڵهکهتان لای تینهگهیشتیبت، روون بکهنوه – بهلام چیرۆکی ههژین له راده بهدر مهچرینن! دهتوانن سهرنجی منداڵهکهتان بو ئهو پیتانهی ناوی کتیبهکه رابکیشن که دهزانن دهیانناسیت، بو وینه ئهو پیتانهی که له ناوی منداڵهکهتاندا ههیه. ئیوه دهبیت ئهم کاره به شیوهی یاریکردن ئهنجام بدن. باشتر وایه بزانی که ههموو پیتیک ناو و دهنگی ههیه. دهنگی پیتهکانی «لام» و «کاف» به ریز «ل» و «ک» به.

2. ئهو یاریبانهی که وهک ههلبهستن:

ئهو یاریبانهی که وهک ههلبهستن شیواو و خافلینهرن. بو ئهوهی بتوانن سهروای شیعر له بهر بکهین، دهبیت به وردی گوی بگرین بو دهنگی کوتایی وشهکان «There once was a cat, who lived in a --- -- hat» (ههپوو

نهبوو پشیلهمیک بوو، که له ناو کلاویکدا دهژیا». گرنګ نهمه نییه که واتهی شیعره که گهمژانه بیتته بهرچاو، باشتر وایه که به وشهی داهینهرانهمه سهروا دروست بکمین. «Full, bull, tull, rull...». سهرهتا وشهی کورت به کار بهینن و کاتیک که مندالهکمتان لهگهل چونیهمتی یارییهکهدا ناشنا بوو، دمتوانن به بهکار هینانی وشهی دریزتر یارییهکه سهختتر بکمنهمه.

نهمه مندالهکمتان خوشک یان برای همیه، نهمان دمتوانن پیکهمه کنیهرکی بکمن تا دیاری بکرنیت که کی دمتواننیت به سهرواترین وشهکان بدوزیتهمه. مندالان زوربهی جار به سهفرکردن به پاس یان نوتومبیل ماندوو دهن. له دهرفتهکان تا نهم جیگایهی که دهکرنیت کهلک وهربگرن!

3. کام له وشهکان له یهک گرووپدا دادهنرین؟

دانانی وشهکان له گرووپهکاندا جوریک یاری خافلینهر به زمانه. «پشیلهم نازلهمیکه. ناخو دمتوانن نازلهمی تریش ناو ببهن؟» لهم ژورهدا چ کهلوپهلنکی ناومال همیه؟» زیده لهوش نیوه دمتوانن سهبارت به وشه دژبهیهکهکانیش قسه بکمن. خهالوو/بهکههیف، برسی/تیر، رهق/نهرم – نهم کاره پنیوستی به بهلگه هینانهمه همیه بهم هویهمه نهمه مندالی نیوه وهلامی چاوهروان نهکراو و داهینهرانهمی همبیت، نابی پیتان سهیر بیت.

4. کرینی ماده خوراکیهکان و دهرهینانیاں له پیچراوه:

کرینی ماده خوراکیهکان دمتواننیت بو مندال چالاکیهکی خافلینهر بیت. دمتوانن داوا له مندالتان بکمن کاره بچووکهکان نهمجام بدات: «دمتوانی کارتوننکی هیلکه بخهیته ناو سهبهتهی کرین؟» کاتیک بو مالمهمه دهگهرینههمه، ریگه بدن که مندالهکمتان جانتاکان خالی کاتهمه و نهم شتانهی سنراون لهولاهه دابننیت. راسته که نیوه خیراتر دمتوانن نهم کاره جیبهجی بکمن، بهلام بهم جوره مندالی نیوه شتی زور فیر دهبیت و دمتواننیت له کارهکاندا بهشداری بکات. مندالان نهم کارهیاں پی خوشه!

5. یارییهکی سوودمهند تو زمان و بیر:

«كەشتىيەك دەگويزىتەمە» جۆرىك يارىيە كە بە زۆرى لە سویددا دەكرىت و يارمەتى مندالان دەدات كە وشەى جۆرەجۆر لە بىرياندا بىننىتەمە. ئەگەر دەتانەرىت لە ناوەكان كەلك وەربگرن، دەتوانن بلین «كەشتىيەك ئانا دەگويزىتەمە»، و تۆپەكە بۆ كەسكى دىكە بخەن. پاشان سەرەى ئەوان دىت كە تۆپ بۆ ئىوہ پان كەسكى تر بخەن و ناوىكى تر زىدە بكەن: «كەشتىيەك ئانا و ساموئىل دەگويزىتەمە». پاشان تۆپ بۆ كەسكى تر دەخرىت و ئەو دەبىت دوو ناوى لە پىشدا و تراو دووپات كاتەمە و ناوىكى نوپيان پى زىدە بكات؛ ئەم يارىيە بەم جۆرە درىزە دەدرىت تا ئەو كاتەى كە وەبىر هینانەمەى هەموو ناوەكانى تر بۆى نەبىت. بىر هینانەمەى زىادتر لە چوار ناو بۆ زۆرەى مندالان لەم تەمەندا سەختە. زىدە لەموش ئىوہ دەتوانن لە جۆرەكانى تری ناو وەكوو، مئوہ، مادە خۆراكىيەكان، جل و بەرگ و ھتد، كەلك وەربگرن. كاتىك مندالى ئىوہ چۆنەتى و تنى وشەكان دەبىستىت، ئىوہ دەتوانن ئەو وشانەى كە بە دەنگىكى تايپەتەمە دەست پىدەكەن « لە سەر كەشتى بار دابنن». «كەشتىيەك mice (مشك)، milk (شیر)، marmalade (مەرەبا) دەگويزىتەمە...»

6. ناوى مندالەكەتان – سەكۆيەكى بازدان بۆ نووسىن:

دانیام كە بۆ ماوەيەكى زۆرە كە مندالەكەتان وینە دەكیشىت. ئىستا دەتوانن داواى لىبىكەن ناوى خۆى لە سەر ئەو نىگارە كە كىشاویە بنوسىت، و تەنانەت بنوسىت كە نىگارەكەى سەبارەت بە چىيە. ئەو پىتانەى كە لە ناوى ئەو دا ھەن بە ھىواشى بخویننەمە. سەبارەت بەمىكە دەنگى ھەركام لە پىتەكان چىيە، بىر بەكەنەمە. ئەگەر ئەم كارە دژوارە، دەتوانن ناوى مندالەكەتان بنوسن و پاشان دابنن كە لە روویەمە بنوسىتەمە. زىدە لەموش دەتوانن لە سەر تەختە كلىلى كۆمپوتەر بە داوى پىتەكاندا بگەرىن و تايپيان بكەن. ئەگەر مندالەكەتان ئەم كارەى پى خۆشە، دەتوانن ناو و وشەى تریش تايپ بكەن.

رەنگە ئەو مندالانەى كە دەروژنە باخچەى ساوايان، فیزی نووسىنى ناوى خۆيان بە پىتەكانى سویدی بووبن. ئەگەر ئىوہ لە زمانى داىكى خۆتاندا ئەلف و بىيەكى تر بەكار دەھىنن، رەنگە نووسىنى ناوى مندال بە كەلك وەرگنن لە ئەلف و بىيەى زمانى داىكىش بۆ مندالى ئىوہ سەرنجراكىش بىت.

7. چىرۆك بىزى:

سسس! به وشه‌ی کورت – 2 تا 3 پیٹی – و چاکتر وایه بهو وشانه ده‌ستپیکمن که بریتی لهو دهنگانه بیت که دتوانن له کاتی وتتی نهوانه بیانکیشن. نهگهر ئهم کاره به باشی جیبه‌جی بکریت، دتوانن ئهو وشانه تا‌قی بکه‌نهره که تا رادمیهک دریزترن!

10. هه‌ست به ریتمه‌که بکه‌ن : چه‌پله لئیدن، باز بدن، پی به زه‌ویدا بکوئن.

هه‌ستکردن به ریتمی زمانیک خافلینه‌ره و بو فیربوون که‌لکی هه‌یه. به‌کیک له ریگه‌کانی یاریکردن به ریتمی وشه‌کان نه‌ویه که هاوکات له‌گه‌ل حونه‌ کردنی وشه‌کان چه‌پله‌ش لئیدن، ئهم کاره منداله‌که‌تان یارمه‌تی ده‌دات بو نه‌وه‌ی که به شیوازیک‌ی جیاواز به یاریکردن به دهنگه‌کان، وشه‌ دریز و کرته‌کان بناسیت. بی گومان باشتر وایه که له هه‌ر دوو شیواز که‌لک وه‌ربگرن.

کاتیک ده‌تانه‌وئیت ناوی منداله‌که‌تان به زارتاندا بیت هاوکات له‌گه‌ل وتتی هه‌ر برگیه‌کی وشه‌ چه‌پله لئیدن یان باز بدن. «لی-دی-ئا، سی جار چه‌پله لئیدن!» پاشان داوا که‌ن له منداله‌که‌تان که ئهم کاره – جاری یه‌که‌م له‌گه‌ل ئیوه، و دواتر خوی به ته‌نیا – نه‌نجام بدات. نه‌گهر پیویست بوو یارمه‌تی منداله‌که‌تان بدن. به نه‌دازه‌ی دریزبوونی ئهم ناوه ، برگیه‌ی وشه‌شی زورتره و وتتی بو مندال دژوارتر ده‌بیت. له دهرمنجامدا، ئیوه دتوانن هاوکات له‌گه‌ل وتتی برگیه‌ی هه‌موو وشه‌یه‌ک چه‌پله لئیدن، باز بدن یان پی به زه‌ویدا بکوئن.